

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет агротехнологій та природокористування
Кафедра туризму

До захисту
Допускається
Завідувач кафедри

Олександр Коваленко

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

На тему: «Екологічний туризм як пріоритетний напрямок
сталого розвитку туристичної сфери туризму Сумщини »

Виконав _____
(підпис)

Міляєв А.М.
(Прізвище, ініціали)

Група _____
(Науковий)керівник: _____
(підпис)

ТУР 201-1
Онопрієнко В.П.
(Прізвище, ініціали)

Завдання

на дипломну роботу студента

Міляєва Антона Миколайовича

1. Тема роботи «Екологічний туризм як пріоритетний напрямок сталого розвитку туристичної сфери туризму Сумщини»

2. Термін здачі студентом закінченої роботи на кафедрі: 20.05 .2025

3. Вихідні дані до роботи: за результатами проходження виробничої практики та дослідження DESTИНАЦІЙ екологічного туризму , маємо різноманітну інформацію, за допомогою можна формувати перспективний туристичний продукт екотуризму Сумської області. В процесі написання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи використовувались різноманітні джерела інформації , такі як : наукова література, інтернет- ресурси, наукові дослідження.

4. Перелік завдань , які будуть виконуватися в роботі: розглянути теоретичні основи організації та розвитку екологічного туризму , проаналізувати особливості функціонування екотуризму в Сумській області. , представити практичні рекомендації щодо просування та сталий розвиток екологічного туризму на Сумщині

Керівник дипломної роботи _____ професор Онопрієнко В.П,

Завдання прийняв до виконання _____ студент Міляєв А.М.

Дата отримання завдання «7» жовтня 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Примітка
	Визначення об'єкту, предмету дослідження, формулювання мети та задач кваліфікаційної роботи, складання плану	<i>жовтень</i> 2024	Виканано
	Підбір та вивчення літературних джерел, законодавчої та нормативної бази	<i>жовтень-</i> <i>листопад</i> 2024	Виканано
	Узагальнення теоретичного матеріалу з обраної теми дослідження та представлення чорнового варіанту першого розділу кваліфікаційної роботи	<i>грудень</i> 2024	Виканано
	Оформлення теоретичної частини кваліфікаційної роботи, узагальнення аналітичної частини	<i>січень-</i> <i>лютий</i> 2025	Виканано
	Завершення практичної частини кваліфікаційної роботи та подання попереднього варіанту третього розділу керівнику	<i>березень</i> 2025	Виканано
	Доопрацювання теоретичного, аналітичного і практичного розділів кваліфікаційної роботи	<i>квітень</i> 2025	Виканано
	Оформлення кваліфікаційної роботи, та її подання на попередній захист та рецензування	<i>травень</i> 2025	Виканано
	Перевірка кваліфікаційної роботи на автентичність (подання роботи для перевірки на плагіат на кафедру, до відділу якості освіти)	21-27 <i>травня</i> 2025	Виканано
	Подання закінченої роботи та документів до неї до деканату	06 <i>червня</i> 2025	Виканано
0	Захист кваліфікаційної роботи	20 <i>червня</i> 2025	Виканано

Студент
Керівник роботи

Міляєв А. М.
Онопрієнко В.П

(підпис)

АНОТАЦІЯ

Міляєв А.М. «Екологічний туризм як пріоритетний напрямок сталого розвитку туристичної сфери туризму Сумщини», ОПП «Туризм», спеціальність 242 « Туризм», Сумський національний аграрний університет , м. Суми 2025.

В даній роботі розглянуто теоретичні аспекти організації екологічного туризму , а також охарактеризовано європейський та вітчизняний досвід функціонування даного виду туризму. Розвиток екологічного туризму в Україні на початковому етапі, але завдяки існуючій природно-рекреаційним ресурсам країни, цей вид туризму має усі шанси стати одним з основних видів подорожей та створити усі умови покращення соціально-економічного становища населення. Також в роботі представлено детальний аналіз факторів ресурсного потенціалу для організації екологічного туризму в Сумській області Автором зазначено , що існує низка проблем, які потребують негайного вирішення для розвитку екотуризму в регіоні.

.

Ключові слова: екологічний туризм, навколишнє середовище, сталий розвиток туризму, екотуристичний продукт, туристичний потенціал, національні парки, пам'ятки природи

ANNOTATION

Milyaev A.M. "Ecological tourism as a priority direction of sustainable development of the tourism sector of Sumy region", OPP "Tourism", specialty 242 "Tourism", Sumy National Agrarian University, Sumy 2025.

This work considers the theoretical aspects of organizing ecological tourism, and also describes the European and domestic experience of the functioning of this type of tourism. The development of ecological tourism in Ukraine is at an initial stage, but thanks to the existing natural and recreational resources of the country, this type of tourism has every chance of becoming one of the main types of travel and creating all the conditions for improving the socio-economic situation of the population. The work also presents a detailed analysis of the factors of resource potential for organizing ecological tourism in Sumy region. The author notes that there are a number of problems that require immediate solutions for the development of ecotourism in the region.

Keywords: ecological tourism, environment, sustainable tourism development, ecotourism product, tourism potential, national parks, natural monuments

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ	10
1.1. Екологічний туризм як перспективний різновид туризму	10
1.2. Специфіка організації екологічного туризму : європейський та вітчизняний досвід	15
РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНІ (ПРАВОВІ) ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ НА СУМЩИНИ	26
2.1. Екологічний туризм у системі суспільно-економічних відносин	26
2.2 Стратегічне планування розвитку екологічного туризму в Сумській області	30
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ НА СУМЩИНИ	38
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58
ДОДАТКИ	61

ВСТУП

Актуальність теми дослідження: Загострення екологічних проблем, пов'язаних із туристичною діяльністю, потребує переосмислення існуючих підходів та визначення нових векторів розвитку галузі. Одним із таких напрямів є впровадження у сферу туризму базових принципів концепції сталого розвитку, що передбачає задоволення потреб сучасності без загрози для потреб майбутніх поколінь.

Управління туристичною сферою на засадах сталого розвитку ґрунтується на двох ключових підходах: раціональному використанні природних ресурсів та мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище, а також забезпеченні збалансованого соціально-економічного розвитку туристичних регіонів.

Екологічний туризм розглядається як дієвий інструмент реалізації завдань сталого розвитку, оскільки, залишаючись прибутковим сегментом економіки, він одночасно сприяє охороні природи і має значний соціальний потенціал.

Стратегія сталого розвитку наголошує на досягненні двох основних цілей: ефективне використання природних ресурсів та їх потенціалу, а також оптимізація процесів регіонального розвитку. Ці цілі можуть бути реалізовані через розвиток екотуризму, що сприяє збереженню унікальних природних ландшафтів, зниженню антропогенного навантаження на навколишнє середовище, а також підвищенню рівня добробуту місцевого населення.

Комплексне та раціональне використання природних та культурно-історичних туристичних ресурсів дозволяє мінімізувати негативні наслідки масового туризму та зменшити екологічний слід. Незважаючи на практично необмежений потенціал екологічного туризму, його становлення та розвиток потребують значних капітальних вкладень — передусім у створення та модернізацію інфраструктури, яка забезпечить доступ туристів до унікальних природних територій Сумщини.

Аналіз літературних джерел та результатів наукових досліджень показав , що вивченням питань організації та розвитку екологічного туризму та його сутності займалися ряд авторів:Т.В. Відмідь, І.С. Зігунова[2],О.Ю. Дмитрук[4,5], Д.Р.Кирилюк[7], А.О. Ковган,М.Ю.Троян[8],С. М.Іллященко[11], С. Новицька[14], І.С.Посохов, А.В. Сагайдачна[16],М. Рутинський, Ю. Зінько[19], К. В. Снігур , Ю.Л. Никифорова [20], В.П.Шульга[27] та інші

Метою полягає в обґрунтуванні стану розвитку екологічного туризму в Сумській області та його перспектив

Завдання- розбір поняття «екологічний туризм», аналіз сучасного стану розвитку екологічного туризму в Україні та на Сумщині, розгляд нормативно-правового регулювання та визначення перспектив розвитку екологічного туризму.

Об'єкт дослідження-екологічний туризм.

Предмет дослідження : аналіз організації та функціонування екологічного туризму в Сумській області.

Методи дослідження: у цьому дослідженні методологічна основа полягає у системному підході до вивчення проблем організації та функціонування екологічного туризму , включаючи методи дослідження наукової літератури, методи системного аналізу і порівняння, методи логічного узагальнення.

Теоретичне та практичне значення дослідження : Сумська область має значний потенціал для формування потужного центру екологічного туризму. Ключовим фактором активізації ділової та інвестиційної активності в даній сфері є ефективне рекреаційне освоєння та стійке використання широкого спектру природних територій, що охороняються. Це сприятиме прискореному розвитку туристичної інфраструктури та вдосконаленню територіальної організації екотуристичної діяльності.

Міжнародний досвід функціонування заповідників та національних парків підтверджує важливість екологічного туризму як інструменту досягнення

фінансової самодостатності територій, що охороняються, за умови збереження екологічного балансу, що особливо актуально в контексті України.

Для всебічного осмислення завдань екологічного туризму необхідно більш детально проаналізувати його ключові засади та передумови розвитку в Україні, зокрема на природних територіях, що охороняються, а також визначити основні проблеми, які стримують активний розвиток цього напрямку.

Структура роботи наступна: вступ, 3 розділи, висновки, список використаних джерел (27 найменувань) 2 додатки, 1 таблиця ,18 рисунків. Загальний обсяг дослідження становить 60 сторінок (без додатків).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ НА СУМЩИНІ

1.1. Екологічний туризм як перспективний різновид туризму

Сумська область з її неймовірними природними багатствами, надзвичайними ландшафтно-кліматичними умовами й цікавим для мандрів географічним розташуванням має дуже добрі та сприятливі умови для розвитку екологічного туризму. [24]

Екологічний туризм — вид туризму, що ґрунтується на подорожах до природних недоторканих людиною, а також природоохоронних місць. Екологічний туризм неодмінно повинен вміщати в собі елементи свідомого позитивного ставлення до навколишнього середовища, а не лише його експлуатацію, навіть в активних формах. Розвиток екотуризму часто розглядають як важливий спосіб збереження довкілля для майбутніх поколінь.

У світовій практиці концепція екологічного (сталого) туризму визначається наступними положеннями :

- невиснажливе та безперервне використання природних рекреаційних ресурсів;
- забезпечення збереження природного та соціально-культурного різноманіття;
- інтеграція екотуризму в економічний розвиток регіонів;
- екологічна освіта (просвіта) туристів і місцевого населення.

Ключова концепція екологічного туризму полягає у дбайливому відношенні до природного середовища, що використовується в туристичних цілях. Відмінною особливістю цього виду туризму є поєднання раціонального

природокористування з формуванням дбайливого ставлення до природи, і навіть з усвідомленням її охорони.

На наш погляд, принципова відмінність екологічного туризму від інших форм туризму полягає, передусім, у відмові споживчого підходу. Турист-рекреант осмислює себе не як пасивного споживача туристичних послуг, що перебуває в опозиції до природного середовища, бо як його невід'ємну частину. Істотним елементом екологічного туризму виступає усвідомлення взаємозв'язку суб'єкта та об'єкта туристичної діяльності. Отже, екологічний туризм передбачає як використання природних ресурсів, а й формування усвідомленого, позитивного ставлення до навколишнього природного середовища.

Регулювання антропогенного навантаження у сфері екологічного туризму виступає як елемент охорони навколишнього середовища, а й як економічний інструмент, сприяючий збереженню здатності рекреаційного об'єкта виконувати зазначені функції і забезпечує довгострокове збереження природної та культурної спадщини рекреаційних територій.

Перш за все, ми говоримо про поступові зміни у туристичній поведінці людей та їх споживчих стереотипах. Зростає кількість туристів, які прагнуть більшого зв'язку з природою, уникаючи звичного середовища. Цей процес стимулюється також підвищенням рівня промислового розвитку та загальним прискоренням життєвих стандартів, що неминуче викликає відчутні екологічні проблеми для містян, зростання захворюваності та психологічного стресу. Через екотуризм споживачі шукають рішення низки актуальних проблем сучасності. Одночасно погіршення екологічної ситуації ставить перед територіальними громадами необхідність збереження наявних природних ландшафтів та пошуку таких видів економічної діяльності, які б мінімізували антропогенні навантаження.

Отже, сучасне ставлення до екотуризму визначає певний набір принципів, які не суперечать принципам інших видів туризму, пов'язаних із природою, але, в той же час, мають свої специфічні відмінності. [27]

Синонімом поняття «ехотуризм» є зелений туризм (green tourism) та природний туризм (nature tourism)

Нині екотуризм найдинамічніше розвивається на територіях, що мають природну цінність (національні та ландшафтні парки) Екотуризм спрямований на охорону природного й культурного середовища регіонів, які відвідуються туристами.

Виділяють такі форми екологічного туризму:

- активний екотуризм (піший, велосіпедний, водний ,кінний, збиральництво,рибальство, мисливство)
- фауністичні та флористичні поїздки (орнітологічні поїздки, фотополювання)
- культурологічні й етнографічні поїздки. [19]

На нашу думку , для України найбільш актуальними є такі переваги екологічного туризму:

1) залучення до сфери економічних та соціальних інтересів раніше незадіяного ресурсу, що є реальним додатковим джерелом формування бюджетів усіх рівнів;

2) охорона природи через підтримку існуючих природних територій, що особливо охороняються (ООПТ), які відіграють велику роль у збереженні екологічного балансу території міськради;

3) забезпечення нових робочих місць;

4) створення нових ООПТ не лише з метою розширення природно-заповідного фонду (ПЗФ), а й з метою розвитку туризму та отримання прибутку, частина якого йде на місцеві потреби, у т.ч. на охорону навколишнього природного середовища;

5) підвищення авторитету регіональних органів державної влади та місцевого самоврядування в очах місцевого населення та урядових структур;

6) раціональне користування земельних ресурсів, адже багато території у випадку їх туристичного використання приносять значно більший прибуток, ніж при використанні їх під сільське господарство та промисловість;

7) «пом'якшення» негативного впливу господарської діяльності на довкілля за рахунок переорієнтації капіталу і зусиль зі сфери традиційного туризму і особливо зі сфери матеріального виробництва, у сферу екотуризму;

8) зменшення витрат матеріальних ресурсів на одиницю вартості продукту, адже в екотуризмі умови побуту масимально близькі до природи та місцевого виробництва (традиційні житла замість розкішних готелів, екологічні місцеві продукти замість дорогих імпортованих);

9) створення спеціфічних територій, де вживаються різноманітні заходи для збереження традицій і засад, де традиційна культура має шанс вистояти під натиском масової культури, а культурне розмаїття стає однією з найважливіших умов стійкого громадського розвитку;

10) зростання взаєморозуміння та поваги між культурами при тісній взаємодії екотуристів з традиційною культурою;

11) підвищення життєздатності та працездатності людей, збереження їх психічного та фізичного здоров'я в процесі активного відпочинку та взаємодії з природою. [18]

Слід враховувати, що кожен регіон України має унікальний природно-ресурсний потенціал, який є важливою основою для розвитку екотуризму. Однак на шляху становлення та ефективного функціонування цього напрямку існує низка проблем, що потребують комплексного підходу. Зокрема:

- 1 Необхідно розробити єдину стратегію розвитку екологічного туризму;
- 2 Потрібно вдосконалення управління у цій сфері на регіональному рівні;
- 3 Актуалізується завдання підвищення рівня наукового супроводу галузі;
- 4 Слід посилити підготовку кваліфікованих кадрів для екотуристичної діяльності;
- 5 Необхідно забезпечити ефективнішу інформаційно-рекламну підтримку екотуризму;
- 6 Потрібне налагодження сталого фінансового забезпечення галузі;
- 7 Вкрай важливо гарантувати всебічну охорону навколишнього природного середовища як фундаменту існування екотуризму та сталого розвитку регіонів.

Вирішення зазначених проблем, пов'язаних з розвитком туризму в Україні, розглядається як найважливіший напрям у контексті стратегічного соціально-економічного розвитку регіонів та залишається предметом активних наукових дискусій. [7]

1.2 Специфіка організації екологічного туризму : європейський та вітчизняний досвід

Згідно з даними Всесвітньої туристичної організації, екологічний туризм охоплює від 7% до 20% від загального обсягу міжнародних туристичних подорожей [1]

Значним етапом в еволюції міжнародної туристичної політики стало прийняття в 1996 році Всесвітньої туристської організацією (СОТ) спільно з Всесвітньою радою з подорожей і туризму документа під назвою «Порядок денний на XXI століття у сфері туризму та індустрії подорожей». У цьому документі були сформульовані ключові принципи екотуризму, включаючи сприяння збереженню, охороні та відновленню екосистем, активну участь місцевого населення у туристичній діяльності, а також підтримку культурних традицій та інтересів корінних народів. Крім того, протягом 1990-х років було прийнято низку інших міжнародних актів.

Так, на Міжнародній конференції з туризму, що відбулася в Лансароті (Канарські острови) 1995 року, було затверджено «Хартію сталого туризму». У квітні 1999 року Генеральна Асамблея та Комісія ООН із сталого розвитку затвердили «Міжнародну програму сталого розвитку туризму». Того ж року у Сантьяго (Чилі) було прийнято «Глобальний етичний кодекс туризму». У «Хартії сталого туризму» наголошується, що розвиток туризму має ґрунтуватися на принципах

стійкості, а саме: бути екологічно прийнятним у довгостроковій перспективі, економічно життєздатним, а також етично та соціально справедливим по відношенню до місцевих спільнот.

Екотуризм став об'єктом уваги низки значних міжнародних офіційних декларацій, серед яких — Берлінська декларація з питань біологічного розмаїття та сталого туризму (1997 р.) та Квебецька декларація з екотуризму (2002 р.). Зокрема, у Квебецькій декларації сформульовано ключові критерії, яким має відповідати екотуристичний продукт. До них належать політична та фінансова підтримка охорони навколишнього середовища, визнання та повага до прав місцевих та корінних спільнот, а також просвітництво туристів у сфері природоохоронної та культурної тематики. Ці документи наголошують на важливості екологічного, економічного та соціального компонентів сталого розвитку туризму..

Екологічні принципи сталого розвитку туризму наголошують на раціональному використанні природних ресурсів. Це передбачає мінімізацію та переробку відходів, впровадження систем очищення та повторного використання води, застосування матеріалів та технологій з мінімальним впливом на природне та культурне середовище, а також ефективне використання енергії та розвиток альтернативних джерел енергопостачання. Крім того, особливе значення надається зниженню негативного впливу транспорту, у тому числі через активне використання його екологічно чистих видів. Істотним аспектом є також збереження біологічної різноманітності та необхідність дбайливого поводження з вразливими природними екосистемами.

З економічної погляду сталий розвиток туристичних регіонів виходить з низки ключових принципів. Серед них:

- узгодження планування та управління розвитком туризму з іншими галузями економіки та стратегічними напрямками розвитку країни та конкретного регіону;
- сприяння розвитку малого та середнього підприємництва;
- підтримка впровадження екологічно щадних технологій у туристичну промисловість; а також реалізація маркетингових стратегій у сфері туризму, спрямованих на підвищення ефективності місцевої економіки та зниження навантаження на навколишнє середовище за рахунок більш рівномірного розподілу туристичних потоків у часі та просторі. [14]

Ключова проблема сталого розвитку полягає в необхідності пошуку збалансованої моделі, яка одночасно дозволяє зберігати природне середовище та раціонально використовувати його ресурси з метою економічного зростання. Ця проблема особливо актуальна в контексті розвитку туризму на природних територіях, що охороняються.

Стійкість у туризмі передбачає досягнення позитивного загального балансу впливу туристичної діяльності на навколишнє середовище, соціокультурну сферу та економіку. Інакше кажучи, ті форми туризму, які забезпечують найбільший сукупний позитивний ефект з погляду екологічних, економічних пріоритетів та соціальних аспектів, вважаються стійкішими. Стійкий туризм - це така модель туризму, яка гарантує довгострокове збереження та відтворення ресурсів, на яких він заснований.

Нині найпоширенішим є розуміння екотуризму як форми сталого туризму (sustainable tourism). Відповідно до визначення Всесвітньої туристичної організації (COT) та Всесвітньої ради з туризму та подорожей (WTTC), стійкий туризм відповідає потребам як туристів, так і місцевих спільнот, а також передбачає забезпечення та оптимізацію

можливостей майбутнього розвитку. Використання ресурсів має задовольняти економічні, соціальні та естетичні потреби, при цьому зберігаючи культурну самобутність, ключові екологічні характеристики, біологічну різноманітність та життєво важливі природні системи. Додатково, на Міжнародному форумі «Навколишнє середовище та розвиток» наголошувалося, що стійкий туризм має відповідати критеріям соціальної, культурної, екологічної та економічної сумісності. Це така форма туризму, яка у довгостроковій перспективі — як з позиції сучасності, так і майбутніх поколінь — здатна адаптуватися до етнічних та культурних особливостей, забезпечувати соціальну справедливість, бути екологічно прийнятною та економічно доцільною. Разом з тим важливо розмежовувати поняття «екологічний туризм» та «стійкий туризм»: перший є лише одним із сегментів туристичної діяльності, тоді як принципи стійкості повинні застосовуватися до всіх видів туризму, включаючи як альтернативні, так і традиційні його форми.

Туризм як багатогранне явище, що об'єднує в собі економічні, соціальні, екологічні та культурні аспекти, має колосальний потенціал для сталого розвитку, стимулює розвиток багатьох секторів економіки, характеризується меншою капіталомісткістю у порівнянні з сучасними промисловими галузями. Проте, незважаючи на безперечні переваги, розвиток традиційних форм масового туризму чинить значний антропогенний тиск на навколишнє природне середовище. Екологічний туризм, на відміну від інших форм туристичної діяльності, вимагає відносно менших фінансових вкладень у розвиток інфраструктури, оскільки не передбачає будівництва нових готелів у межах природних територій, що охороняються — розміщення екотуристів здійснюється, як правило, в прилеглих населених пунктах. Крім того, розвиток екотуризму орієнтований на забезпечення охорони природи, раціональне використання природних ресурсів, екологічну безпеку та доступність рекреаційних територій. Це набуває особливої актуальності в умовах, коли ділянки, що охороняються, оточуються приватними землеволодіннями,

котеджною забудовою та іншими формами антропогенного втручання.. А при правильній організації та вмілому управлінні екологічним туризмом можливе досягнення балансу між екологічними, соціальними та економічними інтересами.

Екологічний туризм став одним із найперспективніших напрямів туристичної діяльності в Україні, що багато в чому зумовлено різноманітністю форм та циклів туристичної активності. Серед них особливо виділяються:

- пізнавальні види туризму (знайомство з культурно-історичними, етнографічними та природними об'єктами конкретної місцевості).;
- розважальних (риболовля, збирання ягід, горіхів, грибів, лікарських рослин, катання на човнах);
- оздоровчих (купання у водоймах, фізична праця);
- зміна вражень та постійний контакт з природою у поєднанні з низькими фінансовими витратами. [14]

Ключовими принципами екологічного туризму є усвідомлена подорож у природному середовищі, збереження цілісності екосистем та врахування інтересів місцевого населення.

Основою екотуризму служить непорушене природне середовище. Дана форма туризму може здійснюватися на різних природних територіях, що охороняються, з різним рівнем заповідності — в біосферних і природних заповідниках, заказниках, національних і регіональних ландшафтних парках, а також на штучно створених об'єктах, таких як ботанічні сади, зоопарки, дендрологічних парках і парках-пам'ятниках. водоспади, живописних ландшафтах) як державного, так і місцевого значення. Крім того, екотуризм може розвиватися і на територіях, що поєднують охоронну та господарську функції, таких як

міські та приміські парки, лісогосподарські угіддя та подібні об'єкти. Екологічних туристів також можуть залучати ландшафти історичних садиб, монастирів та інших культурних пам'яток, оскільки екотуризм передбачає не лише споглядання природної краси, а й знайомство із різноманітністю культур та релігій. Крім цього, метою екологічного туру можуть бути регіони з порушеною екологічною ситуацією — з метою отримання екологічних знань та усвідомлення наслідків антропогенного впливу.

Що ж до заповідників, їх відвідування, зазвичай, заборонено, проте у окремих випадках на обмежених ділянках допускається проведення суворо організованих форм туристичної діяльності пізнавального характеру. Це здійснюється через облаштування та функціонування екологічних стежок, природничих музеїв, проведення екологічних фестивалів та інших просвітницьких заходів. Актуальність питання туристичного використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду України обумовлена двома природними проблемами: з одного боку, ці унікальні куточки дикої природи підлягають суворій охороні; з іншого — за умов сучасної соціально-економічної нестабільності вони розглядаються як потенційні джерела значних фінансових надходжень. Водночас у національних та регіональних ландшафтних парках туризм виступає пріоритетною формою діяльності.

Сучасна концепція екотуризму підкреслює необхідність збереження природної та культурної спадщини, біотичного різноманіття та покращення екологічного, соціального і економічного стану регіонів, які відвідують еко туристи. Екологічний туризм повинен стати зразком для реорганізації, екологізації всієї туристичної галузі. Сталий еколого-збалансований туризм повинен стати не лише філософією, але й ключовою управлінською стратегією розвитку туризму регіону. [14]

Загалом розвиток екологічного туризму в Україні підтримується Міністерством охорони навколишнього середовища та природних ресурсів

України, спеціалізованими програмами Міжнародного фонду «Відродження», громадською організацією «Українська асоціація активного та екологічного туризму», еколого-гуманітарним об'єднанням «Зелений світ», Національним екологічним центром України, Всеукраїнською екологічною лігою, а також низкою інших екологічних організацій, діяльність яких спрямована на створення умов для популяризації та сталого розвитку екологічного туризму.

Найбільш значущим фактором розвитку екологічного туризму в Україні на сучасному етапі є забезпечення безпеки організації. З урахуванням дії воєнного стану, туристична діяльність може здійснюватися виключно у регіонах, де відсутні активні бойові дії. При цьому слід враховувати, що частина територій, включно з регіонами в західній частині країни, залишається закритою для відвідування. Йдеться, зокрема, про стратегічно важливі об'єкти, прикордонні зони, а також окремі гірські та лісові маршрути.

На сьогоднішній день на території України немає абсолютно безпечних зон для здійснення екологічного чи будь-якого іншого виду туризму. Згідно з інформацією Державної служби України з надзвичайних ситуацій, наразі діють такі обмеження:

- заборонені сплави, туристичні походи, прогулянки та екскурсії маршрутами, що пролягають поблизу об'єктів критичної інфраструктури, військових та стратегічних об'єктів;
- не допускається проведення масових заходів (фестивалів, концертів та ін.);
- заборонено організацію туристичних маршрутів поблизу кордонів з Республікою Білорусь та Російською Федерацією;
- відпочинок на сході України, особливо у прифронтових зонах, визнаний небезпечним через активні бойові дії;
- розведення багать поза спеціально відведеними для цього місцями і спалювання сміття суворо заборонено. [20]

Проте формування вітчизняного ринку туристичних послуг відбувається досить повільно і багатосистемно. Таким чином метою дослідження є аналіз потенціалу ринку туристичних послуг Сумської області, як одного з регіонів України для якого туризм традиційним.

Складові потенціалу розвитку туризму у Сумщини:

- екологічний туризм;
- пізнавальний туризм;
- етнографічний туризм;
- спортивно-озоровчий туризм;
- активний відпочинок

Сумщина розташована у межах двох природних зон – лісостепової та поліської, де наявні унікальні природні території. Природні пам'ятки можуть зацікавити широке коло осіб, які цікавляться природними ландшафтами та територіями, які збереглися на Сумщині та відсутні в країнах Євросоюзу. [11]

Сумщина має усі природно-екологічні, кліматичні та інші передумови для розвитку екологічного туризму. Ліси та чагарники покривають 17% території. Найбільше лісів у Поліссі. В Шосткинському та Конотопському районах вони займають від 25 до 30%. Біологічне різноманіття Сумської області визначає нормальне функціонування та стан довкілля. Загальна площа екологічної мережі становить 1524,05 тис. га, що складає 63,95% від території області.

Станом на 2021 рік у Сумському регіоні нараховується 300 заповідних об'єктів загальною площею 178 91837 га, що становить 7,5% від площі області. Мережа природно-заповідних об'єктів включає: 19 об'єктів загальнодержавного значення площею (Таблиця 1) – 50,5 тис. га (28%); 281 об'єкти місцевого значення площею – 128,4 тис. га (74%).

Таблиця 1 Природно-заповідні об'єкти Сумщини загальнодержавного значення (станом на 01.07.2021)

№	Назва об'єкту	Площа (га)	Тип	Місцезнаходження (район)
1	«Михайлівська цілина»	882, 9	природний заповідник	Роменський та Сумський
2	«ДеснянськоСтарогутський»	16 215, 1	національний природний парк	Шосткинський
3	«Гетьманський»	23 360, 1	національний природний парк	Охтирський
4	Урочище «Великий бір»	1 231, 0	лісовий заказник	Шосткинський
5	Шалигинський»	2 868, 1	ландшафтний заказник	Шосткинський

Продовження табл.1

1	2	3	4	5
6	«Середньосеймський»	2 020, 8	ландшафтний заказник	Конотопський та Сумський
7	«Банний яр»	236, 0	ботанічний заказник	Сумський
8	«Журавлиний»	258, 0	орнітологічний заказник	Сумський
9	«Біловодський»	1 515, 7	гідрологічний заказник	Роменський
10	«Климентівський»	1 007, 5	гідрологічний заказник	Охтирський
11	«Бакирівський»	2 606, 0	гідрологічний заказник	Охтирський

12	«Хухрянський»	4 591, 6	гідрологічний заказник	Охтирський
13	Яблуня-колонія»	0, 1	ботанічна пам'ятка природи	Конотопський
14	«Озеро Шелехівське»	7, 0	гідрологічна пам'ятка природи	Сумський
15	«Тростянецький»	256, 0	парк-пам'ятка садовопаркового мистецтва	Охтирський
16	«Кияницький»	55, 7	парк-пам'ятка садовопаркового мистецтва	Сумський
17	Сумський	21, 0	Дендропарк	Сумський

Для тих , хто віддає перевагу активного відпочинку, має наявність великої кількості водойм. На Сумщині є 132 річки. У гідрологічному плані вони належать до лівих приток Дніпра, а саме: Десна (45,5%)— Сула (18,6%)— Псел (23,4%)— Ворскла (12,5%). Річкова мережа області включає одну велику річку – Десну, яка протікає по межі Сумської та Чернігівської областей упродовж 37 км, а також середні річки, такі як Сейм, Клевень, Сула, Псел, Хорол і Ворскла; їх загальна довжина становить 801 км . Крім того Сумська область славиться своїми рослинами, які нараховують понад 2300 видів. В області нараховується 55 видів судинних рослин і 10 видів грибів, які занесені у Червону книгу України та Європейського Червоного списку, а також 123 види рослин та 22 видів грибів, що є регіонально рідкісними .

Сильні сторони Сумської області як території, сприятливої для розвитку екологічного туризму: переважно чисте та безпечне навколишнє середовище;

чудові краєвиди, багатий рослинний та тваринний світ; наявність гідрологічних лісів; велика кількість природних пам'яток та заповідників.

Слабкими сторонами регіону, які можуть заважати розвитку екологічного туризму, є: недостатнє інформаційне забезпечення туристів щодо особливостей регіону; відсутність розроблених туристичних маршрутів по природних територіях, що охороняються; слаборозвинена туристична інфраструктура.

Потенційні можливості та переваги розвитку екологічного туризму в регіоні включають: суттєве збільшення економічного потенціалу області за рахунок розвитку екотуризму; залучення туристів сприятиме ефективнішому збереженню природних пам'яток; створення нових робочих місць у сфері обслуговування та супутніх галузях..

1. Величезні природні та рекреаційні ресурси Сумщини, завдяки екологічній чистоті, мальовничості яружно-балкового рельєфу, красі лісостепової зони та річкових долин, а також помірно-континентальному клімату—все це сприятливі фактори для розвитку екологічного туризму.

2. Інтерес до екологічного туризму на Сумщині свідчить про перспективність цього напрямку як важливого компонента сталого розвитку регіону, заснованого на відвідуванні екологічно чистих та природоохоронних територій.. Щоб підтримати та активізувати його, потрібна державна та регіональна підтримка..Це може бути використано під час обґрунтування рішень у сфері екологічного туризму в Сумській області, а також при розробці туристичних маршрутів і соціальних програм в регіоні.

3. Розвиток екотуризму на Сумщині у найближчому майбутньому дозволить ефективніше використати її природні багатства, збільшити надходження коштів до казни, накопичити фінансові резерви, спрямовані

на охорону довкілля, створити підґрунтя для загального поступу області та її окремих куточків.

Підсумовуючи, слід підкреслити, що саме екологічний туризм в сучасних умовах здатний дійсно сприяти економічному зростанню Сумського краю. [8]

РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНІ (ПРАВОВІ) ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ НА СУМЩИНИ

2.1 Екологічний туризм у системі суспільно-економічних відносин

Розвиток екологічного туризму сприяє акумулюванню коштів, які направляються не лише на підтримку економіки регіону, але й на охорону довкілля та збереження культурних традицій конкретної території. Варто зазначити, що в процесі реалізації екотуристичних проектів, як демонструє міжнародний досвід, покриваються повністю або частково не лише прямі витрати на заходи з охорони природи та культурної спадщини, а й альтернативні витрати, пов'язані з вилученням земель з господарського використання. Справжній екологічний туризм передбачає отримання економічних переваг, спрямованих на збереження природних і культурних цінностей та сталий розвиток території.

При ефективному плануванні та управлінні екотуризм може бути важливим джерелом економічних вигод як для уряду, так і для приватного бізнесу та місцевої громади.

Екологічний туризм має велике значення для місцевого населення, адже надання послуг з прийому та обслуговування екотуристів може стати для них додатковим каналом отримання прибутків, особливо у періоди між сезонами. Більше того, розв'язується проблема працевлаштування місцевих жителів та утримування молоді у населених пунктах, де на сьогоднішній день спостерігається дефіцит робочих місць. Мешканці місцевих громад мають можливість розвивати власні традиційні форми ведення господарства, зберігати та примножувати багаторічні традиції та звичаї, при цьому фінансові інвестиції від населення не потребують великих обсягів.

Загалом для регіону екологічний туризм відкриває перспективи для створення нових робочих місць та збільшення надходжень до бюджету. Крім того, розвиток екотуризму знижує залежність економічного добробуту місцевих громад від капризів природи, що є важливим для умов в Україні. [18]

Екологічний туризм можна розглядати як специфічний індикатор стану економічної системи, який одним із перших реагує на її зміни, зберігаючи при цьому потенціал впливати на економіку міста, регіону та країни загалом. Таким чином, між економікою та екологічним туризмом існує тісний взаємозв'язок. Цей взаємозв'язок носить системний характер і проявляється у взаємозалежності, взаємовпливі та взаємній обумовленості різних ієрархічних компонентів економічної системи та екотуристичної діяльності. Основою цих взаємодій виступають соціально-економічні відносини, що формуються під впливом особливостей виробництва та споживання специфічного екотуристичного продукту. [4]

Екотуристичний продукт містить наступні ключові компоненти:

- екотуристичні послуги (послуги організаторів екологічного туризму-туроператорів і турагентів, природоохоронних організацій, транспортні послуги, послуги готельно-ресторанної сфери, культурно-дозвіллеві послуги та інші, котрі можна віднести до категорії екотуристичних);

- діяльність та роботи, які супроводжують процес реалізації та споживання туристичних послуг (робота на маршруті менеджера екологічного туризму, гіда-природознавця, екоосвітня та екотуристично-тренінгова діяльність тощо);

- товари, що безпосередньо споживаються в процесі екотуру, а також супутня продукція, що купується за його межами (різноманітні споживчі та декоративні вироби, сувеніри, значки, листівки та інше).

Взаємозв'язок зазначених компонентів, і навіть їх питому вагу у структурі конкретного екотуристичного продукту залежить від спрямованості та цілей екотуристичної діяльності, професійного та економічного рівня її організаторів. Істотну роль при цьому відіграє спеціалізована еколого-освітня та виховна робота, спрямована на формування мотивації та стимулювання різних форм екотуризму, навчання правил поведінки у природному середовищі, а також розвиток екологічної культури взаємодії з природою та споживання екотуристичних послуг.

Реалізація екотуристичного продукту зазнає впливу потреби у компенсації, відпочинку, соціально-культурному збагаченні, освіті та інших суспільних потребах, а також туристичного попиту. Економічний аспект проявляється у фінансових запитах тих, хто бажає та може придбати екотуристичний продукт у вигляді маршруту ,подорожі , поїздки в цікаве місце,або ж спеціальну брошуру для самостійного ознайомлення з екологічною стежкою. Купуючи екотуристичний продукт та оплачуючи його вартість, споживач вступає в економічні відносини з виробником - природним середовищем, а також з організацією, яка виступає організатором, посередником та регулятором перебування туриста у природному середовищі. Частина отриманого прибутку витрачається на відновлення природного середовища та підтримання екотуристичної інфраструктури.

Таким чином, кінцевий результат спеціалізованого екотуристичного виробництва отримує суспільне визнання, а саме виробництво набуває нового імпульсу розвитку за рахунок відтворення пропозиції екотуристичного продукту. Суспільна значимість даного продукту проявляється також у його доступності, низької собівартості і високого ступеня самоокупності. З цієї точки зору, екологічний туризм може розглядатися як цілісний процес природоохоронного виробництва

та споживання, що є складною системою взаємодій між природою, суспільством і економікою.

Отже, екологічний туризм займає повноправне місце у системі економічних відносин суспільства поруч із іншими секторами економіки, і, отже, управління цією сферою насамперед передбачає регулювання економічних процесів. Економічні принципи управління екотуризмом виявляються, зокрема, у цьому, що його формування, реалізація і відтворення вимагають певних ресурсів, і відповідних витрат.

Прибуток як економічна категорія відображає взаємозалежність між витратами та результатами екотуристичної діяльності, тобто між витратами на створення екотуристичного продукту, його споживанням і надходженням коштів від його реалізації наприкінці цього процесу.

У разі ринкової економіки стабільне отримання прибутку як метою, і сутнісною характеристикою економічної діяльності у сфері екотуризму. Основним джерелом доходу виступає сам турист, який оплачує вартість пропонованого екотуристичного продукту. Відсутність споживача означає відсутність прибутку, тоді як її виникнення можливе лише за умови, що ціна товару перевищує сукупні витрати на його розробку та просування до кінцевого споживача.

Відтак, економічний зміст екотуристичної діяльності полягає також у залученні туриста, заохоченні його до придбання екотуристичного продукту (еко-туру), та вчиненні всіх необхідних дій для забезпечення його задоволення цим екотуристичним продуктом. В іншому разі, економічний сенс екотуристичної діяльності втрачається, оскільки вона стає збитковою або ж існує лише за рахунок різноманітних дотацій, як правило, за залишковим принципом.

Таким чином, екотуристичний продукт, екотуристичні витрати та прибуток від екотуристичної діяльності є ключовими соціально-економічними категоріями, які визначають пріоритетні напрями управління у сфері екологічного туризму. [5]

2.2 Стратегічне планування розвитку екологічного туризму в Сумській області

Сумщина — регіон із багатою історично-культурною спадщиною, славний своєю козацькою історією, легендами та багатовіковими традиціями. Цей край відрізняється неповторною природною красою: вікові ліси, безкраї поля, мальовничі води Псла та прозора Ворскла, запашні лугові трави, стародавні фортечні стіни та монастирі з унікальними іконами та фресками. Все це формує значний ресурсний потенціал Сумської області, що включає як культурні перлини, так і не досліджені до кінця природні об'єкти. Цей потенціал слід ефективно використовувати для популяризації регіону у туристичній сфері України. Однак повноцінний розвиток туризму в області неможливий без активної участі місцевих туристичних операторів та агенцій, які здатні розробляти регіональні маршрути та просувати унікальний туристичний бренд Сумщини. [2]

Для реалізації туристичного потенціалу регіону потрібна дієва підтримка як з боку місцевих органів влади, так і на рівні держави. Крім того, потрібне проведення маркетингових досліджень та розробка комплексної рекламної кампанії. Це особливо актуально для Сумської області, яка поки що недостатньо відома на міжнародній туристичній арені, а її можливості у сфері туризму залишаються маловідомими за

кордоном. У цьому контексті пріоритетним напрямом має стати залучення іноземних туристів. [24]

За наявності значного природно-рекреаційного потенціалу в регіоні доцільно реалізація стратегії залучення, що передбачає пошук ефективних способів використання ресурсів у рекреаційній діяльності без завдання шкоди природному середовищу та з максимальним залученням місцевого населення до організації туристичної активності. Такий підхід, у свою чергу, сприяє розвитку підприємницьких ініціатив, активізує ринкові механізми, стимулює первісне зростання туристичного потоку та спонукає органи місцевого самоврядування до нормативно-правового врегулювання відповідних питань. Тільки за дотримання цих умов регіон може перейти до наступного етапу — стадії сталого розвитку, що характеризується значним збільшенням кількості туристичних відвідувань та зростанням обсягів інвестицій у туристичну інфраструктуру.

Процес розробки стратегічного плану розвитку екотуризму повною мірою відповідає класичній моделі стратегічного планування, що включає визначення цілей, аналіз зовнішнього і внутрішнього оточення, виявлення сильних і слабких сторін проекту, формування стратегічних напрямів, а також розробку тактичних заходів, включаючи фінансове планування реалізації проекту. Однак зміст та методика таких планів можуть змінюватись в залежності від ряду факторів.

Першим ключовим фактором є забезпечення та обсяг фінансування. Якщо фінансові аспекти чітко визначено на етапі початкового планування, це значно спрощує весь процес.

Другим важливим фактором виступає специфіка бізнес-середовища, що склалося навколо природних територій, що охороняються. Наявність туристичних операторів та інших підприємств, які займаються організацією

відвідувань, може бути цінним джерелом інформації, необхідної для планування — зокрема, щодо структури та обсягів туристичних потоків, а також витрат відвідувачів. Більше того, бізнес, зацікавлений у залученні туристів, здатний брати участь як у процесі планування, так і співфінансування заходів. Чим раніше підприємці будуть включені в цей процес, тим вищим буде рівень їхньої особистої зацікавленості.

З іншого боку, відсутність необхідної бізнес-інфраструктури поблизу природоохоронних об'єктів, як це спостерігається на Сумщині, об'єктивно ускладнює процес стратегічного планування. Слід пам'ятати, що планування передбачає формування прогнозів, на підставі яких інвестори ухвалюють рішення щодо розміщення капіталу. Якщо такі прогнози є неточними, недостовірними або заснованими на помилкових передумовах, вони не зможуть сприяти ефективному залученню інвестицій.

Третім фактором є працездатність та гнучкість організаційної структури планування, адже в умовах України перманентно відчувається необхідність узгоджувати інтереси різних організацій і установ (зокрема, тих, що відповідають за розвиток туризму та охорону навколишнього середовища), підприємницькі інтереси та потреби місцевої громади. Не менш суттєвим елементом є залучення до цієї діяльності місцевих громад, які є найзацікавленішими у стабільному розвитку середовища свого існування. Тільки через громадське обговорення можливо приймати рішення щодо залучення певних територій до туристичної діяльності, адже фахівці підкреслюють, що процес туристичного освоєння територій важко призупинити, а це, в свою чергу може мати негативний вплив на місцеве населення. Саме місцеві громади повинні контролювати результати контролю за наслідками реалізації запланованих дій. Це може створювати додаткові труднощі в процесі планування. На відміну від інших видів плану, план розвитку екотуризму

обов'язково повинен містити декілька ключових аспектів. Передусім, у ньому необхідно чітко визначити частини територій регіону та природоохоронних територій, відкриті для туризму. [27]

Таким чином, пропонуємо приблизний перелік питань, висвітлення яких є необхідним у діагностичній частині плану.

1. Природні ресурси: до них відносяться видовищні та привабливі для спостереження об'єкти, а також рідкісні та зниклі види флори та фауни, унікальні ландшафти та пам'ятки природи. Особливу увагу слід приділити встановленню ділянок території, що охороняються, закритих для туристичного відвідування. Ключовою особливістю планування екотуризму є необхідність обов'язкового обліку всіх потенційних змін, яким можуть зазнавати екосистеми території в умовах неминучого зростання антропогенного навантаження. У зв'язку з цим потрібна розробка стратегій мінімізації та компенсації можливих негативних наслідків. Йдеться, зокрема, про ймовірні зміни у видовому складі флори та фауни, трансформацію природних ландшафтів, а також забруднення навколишнього середовища органічними та твердими відходами.

2. Система управління природною територією, що охороняється: включає аналіз її юридичного статусу і пов'язаних з ним обмежень, рівня відповідальності керуючих структур, а також наявності та ефективності системи екологічного моніторингу. Крім того, важливим елементом є оцінка кадрового потенціалу для реалізації стратегії на різних рівнях управління та аналіз партнерських зв'язків з представниками органів місцевого самоврядування як одного з ключових факторів успішної реалізації намічених заходів.

3. Профілі потенційних туристів: включають аналіз їх соціально-демографічних характеристик, особливостей споживчої поведінки (тривалість перебування, переваги у транспорті, розміщення, харчування, форми дозвілля під час візиту, а також типові або очікувані комбінації природних та культурних ресурсів, запланованих до відвідування). Додатково розглядаються

мотивація подорожей, способи організації поїздок (самостійно або за участю туроператорів), орієнтовні витрати та прогнозована динаміка туристичних потоків.

4.Інфраструктура природоохоронної території. Для успішного розвитку будь-якого виду туризму, зокрема екологічного, необхідна певна інфраструктура. Відповідно, важливим етапом плану є розробка плану розбудови спеціалізованої інфраструктури. На етапі діагностики необхідно проаналізувати наявну інфраструктуру (місця розміщення, харчування, стоянки, місця для відпочинку, парковки, пункти продажу сувенірів та поліграфії, інформаційні пункти, пункти прокату тощо), систему маркування маршрутів, систему забезпечення безпеки відвідувачів.

5 Конкретизація видів діяльності, пов'язаних з туристичною діяльністю, дозволяє проаналізувати відповідність існуючої інфраструктури потребам і спрогнозувати майбутні. Також необхідно проаналізувати політику приватного бізнесу щодо природоохоронної території, механізми експлуатації ресурсів приватними підприємцями, цінову політику та способи просування послуг. Залучення місцевого капіталу вимагає детального дослідження стейкхолдерів місцевого туристичного ринку, якщо такі є.

6.Нормативно-правове поле природоохоронної території та потенційні загрози: нормативно-правова база, плани, програми, стратегії(галузевого та регіонального рівня), які регулюють розвиток екотуризму або в які він інтегрований як пріоритет. Застосування стратегічного аналізу дозволить спрогнозувати наслідки змін у нормативно-правовій базі. Розділ має містити аналіз інтеграції розвитку екотуризму конкретної території в плани розвитку туризму в області та Генеральну стратегію розвитку природоохоронної території.

7. Транспортна доступність території, що відображається передусім в аналізі стану і наявності доріг. Ця інформація доповнюється даними про аеропорти, залізничні станції, автовокзали, зупинки громадського транспорту, оптимальні маршрути. [27]

Найбільший потенціал для розвитку екологічного туризму мають об'єкти природної спадщини, особливо ті їх частини які охороняються в системі природно-заповідного фонду.

Об'єкти природної та соціокультурної спадщини області володіють потенціалом, необхідним для розвитку стійкого і екологічного туризму. А саме:

1 Природна спадщина, особливо долинно-річкова мережа, охоплює багато унікальних і звичайних ландшафтів, не порушених діяльністю людини .

2 У більшості випадків сами ці системи є єдиними природними структурами здатними привернути туристів, що є недмінною умовою розвитку екотуризму.

3 Поєднання науково-просвітницької і екотуристичної діяльності на базі систем природної та соціокультурної спадщини суттєво підвищити ефективність геоекологічної освіти і дозволить привернути увагу громадськості до питань охорони природи.

Розвиток екотуризму ґрунтується на декількох ключових принципах;

-Дотримання основ заповідної справи- екотуризм повинен базуватися на головних досягненнях заповідної науки та практики і не суперечити основам заповідної справи.

-Вибірковість-для кожного об'єкту соціокультурної спадщини для природного комплексу розвиток екотуризму виправданий і рентабельний. Рішення про те, чи розвивати цю діяльність в конкретному місці , повинен

ухвалюватися на основі експертного аналізу. Для деяких ділянок, наприклад тих, що входять до складу національних парків. Потік туристів до національних парків повинен обмежуватися та ретельно регулюватися, що передбачає вибір оптимальних категорій відвідувачів.

-Опора на регіональні визначні пам'ятки –розвиваючи регіональний екотуризм, можна зробити істотний внесок у розвиток місцевої економіки, сприяти залученню до регіону міжнародної уваги та інвестицій, а також створення нових робочих місць для місцевого населення.

-Спеціалізація і кооперація – туристична діяльність здійснюється на методичній базі та в тісній кооперації з науковими та еколого просвітницькими установами або їх відділами. Через мережу спеціалізованих турагенств та туроператорів здійснюється підбір клієнтів та організація екскурсій [13]

Напрями розробки стратегічних цілей з урахуванням принципів екологічного туризму:

1. Створення конкурентоспроможного продукту екологічного туризму, включаючи:

1.1. Інвентаризацію туристично привабливих ресурсів, їхню паспортизацію та включення до реєстру об'єктів екотуризму; створення мережі велосипедних, автомобільних, водних та пішохідних маршрутів у межах природоохоронних зон, їх маркування; моніторинг відповідності вимогам..

1.2. Забезпечення безпеки туристів на природоохоронній території.

1.3 Розвиток екологічно орієнтованої туристичної інфраструктури передбачає облаштування туристично привабливих маршрутів, розширення спеціалізованої туристичної базової інфраструктури, реконструкцію та будівництво нових об'єктів розміщення та підприємств громадського харчування, облаштування екологічно безпечних парковок.

1.4. Підтримка підприємництва у сфері туризму має здійснюватися через покращення умов діяльності суб'єктів туристичного бізнесу, а також сприяння діяльності місцевих громадських організацій, що діють у туристичній сфері.

1.5 Гармонізацію розвитку туризму з традиціями, культурою та стилем життя місцевих жителів, спрямовану на збереження їхньої самобутності.

2 Формування ефективної вертикалі управління екологічним туризмом із чітким розподілом відповідальності між державними та недержавними структурами є необхідним елементом стратегії сталого розвитку галузі. Ключовими завданнями такої системи мають стати:

2.1. Проведення прикладних та фундаментальних досліджень, формування системи моніторингу за станом використання природних ресурсів, рівнем безпеки туристів та іншими параметрами.

2.2. Інформування та консультування громадськості з питань сталого розвитку туризму, включаючи просвітницьку роботу та доступ до відкритих даних.

2.3. Здійснення контролю за дотриманням встановлених екологічних, правових та етичних норм.

3 Маркетингова діяльність для просування місцевого туристичного продукту на ринок, що передбачає:

3.1. Розробку та затвердження «екотуристичних» символів природоохоронних територій, асоційованим з місцевим туристичним продуктом

3.2. Поширення відомостей про найцінніші багатства території (рідкісні види фауни та флори, мальовничі краєвиди, історико-культурні пам'ятки), щоб спрямувати ціннісні орієнтири потенційних клієнтів, операторів туристичного бізнесу на усвідомлення наявних можливостей для насиченого дозвілля.

3.3 Розробка та забезпечення функціонування офіційного інтернет-порталу, а також сторінок у соціальних мережах є важливою складовою інформаційного супроводу екотуризму. Реалізація запланованих заходів щодо розвитку системи екологічного туризму на конкретній території потребує створення чіткої та одночасно гнучкої системи управління, здатної адаптуватися до змін середовища та потреб цільових груп. [27]

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ НА СУМЩИНИ

Багатство будь-якої держави чи конкретної місцевості щодо екотуризму формується декількома ключовими чинниками, центральними з яких є кількість та властивості. У певній мірі, ці природні об'єкти подібні з мінеральними ресурсами, водними запасами та іншими дарами природи, які людина використовує. Значна кількість ресурсів та їх висока якість є ознакою багатства, і навпаки. Обсяг екоресурсів обумовлюється їх розповсюдженням та багатоманітністю. Зазвичай, значна поширеність екоресурсів характерна для великих країн, де господарська активність обмежена або здійснюється з урахуванням екологічних вимог. З іншого боку, у невеликих країнах з великою щільністю населення та інтенсивним веденням господарства, екоресурси обмежені. Що більша різноманітність ресурсів, то багатша країна на екотуризм. Тут важливим є роль ландшафту, від якого залежать клімат, рослинний і тваринний світ. Отже, найбільш привабливими для екотуризму є країни з різноманітним рельєфом, виходом до моря та великою кількістю річок і озер. [15]

Для сучасного екотуриста привабливими є не лише природні об'єкти, а й історичні будівлі, замки, монастирі, а також етнографічні садиби, оскільки екотуризм передбачає знайомство з культурною та релігійною різноманітністю. Цільовими пунктами екологічних турів можуть бути і регіони з порушеною екологічною ситуацією, де туристи прагнуть отримати певні екологічні знання та сформувані глибше розуміння екологічних проблем.

Слаборозвинена інфраструктура, що включає міжнародні транспортні вузли, дорожню мережу, покажчики, громадський транспорт, готелі, гостьові будинки та пансіони, є серйозною перешкодою для ефективного розвитку екотуризму. Підвищення доступності великих природних об'єктів і територій, що охороняються, для туристів вимагає будівництва об'єктів розміщення та іншої необхідної інфраструктури, в тому числі розгалуженої мережі

підприємств громадського харчування. Створення та модернізація такої інфраструктури сприятиме зростанню зайнятості населення та покращенню якості життя місцевих спільнот.

Для подальшого просування екологічного туризму країни необхідно реалізувати такі заходи:

- привести у відповідність та врегулювати законодавчу базу, що регулює здійснення екологічного контролю;
- забезпечити дотримання стандартів екологічної безпеки;
- удосконалювати нормативи використання та споживання природних ресурсів на охоронюваних та рекреаційних територіях;
- сприяти екологічно орієнтованому розвитку рекреаційних зон;
- здійснювати регулярний моніторинг стану довкілля та природоохоронної діяльності;
- формувати та постійно вдосконалювати позитивний туристський імідж України;
- просувати інформацію про можливості українського екотуризму серед зарубіжних споживачів;
- удосконалювати маркетингову стратегію у сфері екотуризму;
- розвивати виставкову та ярмаркову діяльність, пов'язану з екологічним туризмом;
- впроваджувати ресурсоефективні технології, що сприяють екологічному ставленню до природи, її охорони та збереження;
- створювати пільгові умови для діяльності туристичних організацій та підприємств, що працюють у сфері екотуризму. [3]

Розглянемо місця та природні пам'ятки Сумської області, які привабливі для розвитку екологічного туризму.

На сьогоднішній день мережа природно-заповідних об'єктів області охоплює 9 із 11 категорій, передбачених чинною системою природно-заповідного фонду України.

Серед об'єктів загальнодержавного значення, що розташовані в області, — два національні природні парки, один природний заповідник, 10 заказників та 6 інших об'єктів, віднесених до різних категорій загальнодержавного значення.

До природно-заповідних територій місцевого значення належать: 1 регіональний ландшафтний парк, 90 заказників, 98 пам'яток природи, 20 парків-пам'ятників садово-паркового мистецтва, 3 ботанічні сади, 3 дендропарки та 26 заповідних урочищ.

Крім того, на території області розташовані природні території міжнародного значення, що охороняються, — Деснянський біосферний резерват ЮНЕСКО і водно-болотне угіддя міжнародного значення «Заплава Десни». [17]

Сумщина розташована в північно –східній частині України , у межах двох природно-кліматичних зон полісся й Лісостепу, має помірно-континентальний клімат. Лісові фонди створюють належні передумови для розвитку екологічного туризму та рекреації. Сумська область за даними ООН входить в п'ятірку регіонів України . що мають найменше екологічне навантаження. Сумська земля славетна чарівною природою. Майже всі райони області є перспективними для розвитку туризму

.Білопільщина-мальовничий куточок на карті Сумщини. Привабливими для туристів є Річківська криниця, природний заповідник «Верхосульський», парк у селі Куянівка . Зеленою перлиною краю є Шкуратинський дендропарк.(Рис. 1)

Рис 1 Шкуратинський дендропарк

Найбільш привабливими туристичними об'єктами Буринщини є садибний будинок поміщика А. Курдюмова і куточки чудового дендропарку, що залишили від маєтку князя В. Муравйова-Апостола Коробіна в с. Слобода. На території району розташовані державний заказник «Середньосеймський», гідрологічний заказник «Тернівський», ландшафтно-регіональний парк «Сеймський». [21]

Середньосеймський ландшафтний заказник розташований на території Буринського, Путивльського та Білопільського районів Сумської області. Він розміщується у спільній долині річок Сейм і Вир. В даний час заплавні ліси збереглися переважно в приурочній частині заказника, тоді як решта його території представлена в основному луками, а також водною і прибережно-водною рослинністю.

Середньосеймський заказник є одним із найцінніших об'єктів природно-заповідного фонду Сумської області. Він характеризується мальовничими ландшафтами, а також високою різноманітністю рослинного та тваринного світу. Територія заказника, а також прилеглі ліси, луки і болота є перспективною основою для створення природного об'єкта, що охороняється, вищого статусу — природного заповідника або національного природного парку. (Рис .2) [23]

Рис. 2 Середньосеймський заказник

Туристів Великописарівщини приваблюють мальовничі береги Ворскли, де часто проходять сплави байдарочників, ліси й гаї багаті на гриби, ягоди, лікарські рослини. У селі Сидорова Яруга є джерело Кременецьке – досить відоме й популярне в народі. Джерело з цілющою кришталевою водою знаходиться на пагорбі, з якого починається чудовий ліс Сапич. Це вся краса приваблює гостей та запрошує до Великої Писарівки.

Глухівщина – овіяний легендами, мальовничий куточок стародавньої сіверської землі з групи поліських районів. Гості району можуть відвідати ландшафтний заказник державного значення «Шалагинський» та місцевого значення «Верньоесманський», «Дівочу» та «Барвінкову» гори. Унікальними є родовища високоякісних кварцитів і крейди у с. Баничі. [21]

Кожна з цих пам'яток природи заслуговує на увагу любителів природи і може бути використана в екологічному краєзнавстві.

Пам'ять не тільки про минуле природи цього краю, а й про славу історію колишньої гетманської столиці зберігає гетьманський дуб, який росте недалеко від краєзнавчого музею. (Рис. 3) Ще один такий дуб знаходиться на території Слоутського лісництва. Їх вік понад 350 років [6]

Рис. 3 Гетьмапський дуб біля кааєзнавчого музею

Відомим туристичним за міським маршрутом є подорож до крейдяного кар'єру , що на території Білокопитівської сільської ради. Тут можна спостерігати процес виробництва крейдяної муки, виявити скам'янілості морських організмів, вік яких обчислюється мільйонами років, а також насолодитися унікальними природними пейзажами.

Поруч із підприємством розташоване Білокопитівське озеро з кришталево чистою джерельною водою, де є можливість влаштувати пікнік або залишитися на ночівлю з наметом. На зворотному шляху до Глухова рекомендується відвідати село Сваркове. Село має гідрологічну пам'ятку місцевого значення «Джерела ключі». Площа їх 0,8 га . Декілька фонтануючих джерел з добрими смаковими властивостями води, котрі живлять річку Клевень.(Рис. 4)

Рис. 4 Джерело « Ключі»

Для любителів подорожей особливий інтерес представляє ботанічна пам'ятка природи регіонального значення, що розташована в селі Соснівка. Його площа становить 6,5 га. Вік дерев, які ростуть на території пам'ятника, варіюється від 60 до 200 років. Об'єкт є частиною розгалуженого яру, на дні та схилах якого виростають дев'ять сосен віком понад 200 років.

Не від'їжджаючи далеко від сосен та міста Глухова, можна подивитися на ще одну пам'ятку у природи – унікальне гідрологічне утворення « Сім джерел» Дивовижне природне місце знаходиться на березі річки Лапути в селищі Шалигине . Місцеві кажуть , що вода з « Сім джерел» не тільки допомагає освіжитися в спекотний період . а й має лікувальні властивості.
(Рис.5)

Рис.5 Сім джерел

А ще варто відвідати ландшафтний заказник державного значення «Шалигинський», який знаходиться неподалік від сіл Старикове та Шалигине.. Ця мальовнича місцевість включає широкі заплави річок , ширина яких досягає 500 м та надзаплавні тераси. Найбільші площі в заказнику займають дубові, кленово-липово-дубові та липово-дубові ліси . Мало порушені старі ділянки кленово-липово-дубових лісів занесені до Зеленої книги України як

типові угруповання Лівобережжя. Поруч з дібровами зустрічаються і березові ліси. Значні площі в рослинному покриві заказника займають луки.(Рис 6) [26]

Рис.6 Шалигинський заказник

Неподалік обласного центру, за 6 км на схід від села Великий Бобрик Краснопільського району, розташований унікальний природний об'єкт — самовиливне джерело, яке нині має статус ландшафтного заказника місцевого значення під назвою «Образ».

Урочище «Образ» відоме не лише серед місцевих жителів — про його цілющу силу знають і далеко за межами регіону. Джерело розташоване у лісовому масиві, обсадженому липами, на дні глибокої балки. (Рис. 7) [25]

Рис.7 Урочище «Образ»

На широких поліських просторах серед могутніх лісів, між мальовничих берегів річок Десна та Сейм розкинувся Кролевецький район. Особлива природа з її безмежними луками, чистими водами і багатими лісами є важливою складовою туристичного потенціалу Кролевеччини. На території району росте унікальна яблуня-колонія – ботанічна пам'ятка природи загальнодержавного значення та знаходиться Дубовицька криниця, вода якої має цілющі властивості. (Рис . 8)

Рис. 8 Дубовицька криниця

Яблуня – колонія – це унікальний об'єкт природно-заповідного фонду України. Зовні – це яблуневий кущ, але займає площу майже і 10 соток. Особливістю яблуні є здатність до самостійного вкорінення гілками, яких вже більше 15. Віття нахиляється до землі і пускає коріння, коли один із стовбурів відмирає, так яблуня забезпечує собі тривале життя. Орієнтовний вік дерева – понад 200 років. (Рис .9)

Рис .9 Яблуня – колонія

На Лебединщині знаходяться природний заповідник державного значення « Михайлівська цілина», Шелехівське озеро льодовикового періоду. Садиби зеленого туризму гостинно запрошують на чудовий відпочинок.

Серед природних територій Сумщини, що охороняються, особливе місце займає Михайлівська цілина. Тут зберігається ділянка українських плакорних лугових степів — одного з найрідкісніших типів природних ландшафтів, майже повністю розорених на території України.. Дикий степ із травою на людський зріст та неповторним яскравим ароматом степового різнотрав'я.

На великій території росте понад 550 видів вищих рослин. Цікаво так як період цвітіння у різних трав відрізняється, заповідник близько 10 разів змінює своє «забарвлення».(Рис .10)

Рис.10 Михайлівська цілина

У непрохідному лісі за селом Межиріч сховалося дивовижне Шелехівське озеро, яке існує ще з часів льодовикового періоду. За віком воно таке ж давнє , як озеро Вікторія в Африці. Мільони років тому велетенські зсуви гір загородили дорогу талим водам та створили крижану водяну чашу площею 7 га. Ще й досі озеро не згубило тієї холоднечі, яку одержало від льодовика у спадок. Коли схили гір уже

покрилися лісами, природа обдарувала це місце незвичним ніжно-зеленим кольором. (Рис 11)

Рис. 11 Шелехівське озеро

Липова Долина –невеликий районий центр на півдні Суської області , де в липні буйно цвітуть липи, пахне медом і квітами, а блакитна вола тихої ріки Хорол приємно пестрить своєю прохолодою. Недарма тут традиційно проходять свята; Трійця , Івана Купала, Покровський ярмарок.

Найвидатнішою пам'яткою природи Охтирщини є національний природний парк загальнодержавного значення « Гетьманський». (Рис.12)

Рис.12 Гетьманський національний парк

Тут збережено різноманітні типові ландшафти Лівобережного дісостепу-заплави річок та піщані рівнини їх долин, і прилеглі плато з ярами та балками. Стрижнем парку є річка Ворскла , одна з найчистіших і найкрасивіших річок України, оточена луками , низинними болотами та лісами. Серед пішаних

рівнин виділяється Литовський бір-масив соснових лісів, де збереглися ділянки з 200-літніми деревами. Тихі стежки парку губляться в темряві правічних лісів, розчиняються буйнолисті кленів, дубів та ясенів. У лісах водяться лосі, олені, кабани, козулі, борсуки, вовки та лисиці. У межі парку увійшли гідрологічні заказники загальнодержавного значення «Хухрянський» «Бакірівський», «Климентівський» та місцевого значення «Ямний». Також до складу парку увійшли 5 заповідних урочищ та 2 пам'ятки природи місцевого значення.

Територія парку-це насамперед чарівна і тихоплинна Ворскла. Неспішна звиваста річка, обрамлена горбистими берегами, затишними гаями і сосновими борами. Відмінне місце для відпочинку на байдарках. Також риболовля на Ворсклі чудова.

Хухрянський гідрологічний заказник – один із найбільших гідрологічних заказників України. На його території знаходиться цікавий заплашний фауністичний комплекс, у складі якого зустрічаються рідкісні види птахів. (Рис.13)

Рис. 13 Хухрянський гідрологічний заказник

А на березі мальовничої ріки Ворскла у багатовіковому сосновому борі поблизу Охтирки доброзичливо зустрічає гостей СПА-курорт «Буймерівськи- 1936»

Перлиною Роменщини вважають її природно-заповідний фонд , що включає три десятки унікальних територій заказників та окремих пам'яток природи, джерела мінералізованої питої води з високими смаковими та лікувальними якостями. [21]

Нещодавно оголошено про 3 нових об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення на території Роменського району.

Ботанічний заказник «Локнянські дуби» розташований за 150 метрів на захід від околиці села Дубина. Територія представлена балочним ландшафтом, у межах якого збереглися фрагменти корінних лугово-степових рослинних угруповань, а також спостерігається природне відновлення деревно-чагарникової рослинності. Особливу природоохоронну цінність об'єкта представляє наявність 10 екземплярів старого дуба звичайного з видатними віковими і морфометричними характеристиками. Крім того, на території заказника зафіксовано популяції рослин, занесених до Червоної книги України, а саме сон чорніючого (*Pulsatilla nigricans*) та весняного горіцвіту (*Adonis vernalis*). Загальна площа заказника складає 2,6 га.

Ботанічний заказник «Крутий яр» розташований між селами Легуші та Чирвіно. Територія представлена балковим ландшафтом з лугово-степовими рослинними спільнотами, що добре збереглися. Тут зафіксовано популяції восьми видів рослин, занесених до Червоної книги України, а також рідкісні види, включені до Переліку рослин, тварин та грибів, що підлягають особливій охороні на території Сумської області. Загальна площа заказника складає 143,7 га.

Ландшафтний заказник «Яснопільський» розташований на північний захід та північ від села Яснопільщина. Територія представлена двома вузькими балками з малозмитими чорноземами малогумусного типу. Схили балок покриті залишками корінних лугово-степових рослинних угруповань, а також

ділянками з природним відновленням деревно-чагарникової рослинності. Тут зростає населення виду, включеного до Переліку рослин, тварин і грибів, що підлягають особливій охороні на території Сумської області. Площа заказника – 31,5 га.

Усі зазначені об'єкти мають високу природоохоронну, наукову, естетичну та рекреаційну цінність та виділено з метою збереження природного розмаїття ландшафтів, генофонду тваринного та рослинного світу, підтримки загального екологічного балансу, а також забезпечення фонового моніторингу стану навколишнього природного середовища. [12]

Природне багатство Середино-Будського району – ліси Старої Гути. Середино-Буда приваблює тим, що розтошована в екологічно чистому регіоні України, а також віддаленістю від промислових центрів. А його спражня перлина-Національний природний парк «Деснянсько-Старогутський». [21], Значна частина рослинного і тваринного світу національного парку внесена до Червоної книги України та Червоної книги Сумщини.

Це мальовнича та унікальна природна територія, представлена хвойними лісами, луками, озерами та заплавою річки Десна. Простір заказника функціонально поділено на заповідну, господарську та рекреаційну зони. Остання, що займає більшу частину загальної площі, оснащена всім необхідним для відпочинку та оздоровлення туристів. Відвідавши ці унікальні місця, багато хто прагне повернутися сюди знову, щоб насолодитися їхньою природною чарівністю.

Ландшафтна різноманітність території вражає своїм багатством: горбистий рельєф, чергування хвойних та листяних лісів, заболочені луки та комплекси малих озер формують винятково мальовничі природні

панорами. Завдяки цьому флора та фауна у різних частинах парку суттєво різняться. В одних зонах переважають заплавні, лучні та болотяні рослини, тоді як в інших — соснові та дубові ліси. Саме тут відвідувачі мають унікальну можливість насолодитися природним різноманіттям, характерним для різних регіонів України, в межах однієї природоохоронної території. (Рис.14) [25]

Рис .14 Деснянсько-Старогутський національний парк

На березі Десни у спеціально відведених місцях можна розбити намети , Тут до послуг туристів катання на човнах , пляжі, риболовля , вдосталь ягід та грибів. До послуг туристів дві бази відпочинку . « Деснянка» біля с. Очкине та «Боровичанка біля с . Боровичі. [21]

Цей національний природний парк також є прекрасним місцем для дайвінгу. Пірнаючи з аквалангом, ви побачите бататий підводний світ Десни та чистих озер парку .

Різноманітний ландшафт та цікаві природні краєвиди привертають увагу та заохочують багатьох прихильників прогулянок на велосипеді . Лісові стежки парку ніби створені для справжніх туристів. Ви можете милуватись захоплюючими краєвидами, безліччю чудових річок та різних ландшафтів.

Ландшафтний заказник « Могрицький» - це природна територія на сході від с. Могриці Сумського району. Територія заказника є класичним степом, високі пагорби й глибокі балки ,що поросли різнотрав'ям . Тут зустрічаються навіть реліктові рослини. Піднявшись на один з пагорбів , можна побачити

приголомшливий краєвид , родзинка якого-річка Псел, що стрімко протікає неподалік. Натомість з часом ця місцевість стала дуже популярною для любителів екологічного туризму.

Коли знаходишся там, то відчуваєш , що до неба подати рукою. Тут можна гуляти годинами, та все ще відкрити для себе все нові та нові фантастичні краєвиди , адже за кожним поворотом стежки і пагорбом приховане диво природи . Жодні слова, фотографії та відео не в змозі передати всієї величі, унікальності і загадковості цього місця. (Рис.15) [25]

Рис. 15 Могрицький ландшафтний заказник

Тростянецьчина-це заповідний куточок Сумщини з неповторними природними ландшафтами, каскадом озер та екзотичною флорою у Нескучанському дендропарку. [21]

Основою « Нескучного» є дібровий лісовий масив природного походження. Композиційну вісь парку створюють три озера розташовані в руслі колишньої р.Тростинки. на схилах тростянецького парку ростуть понад 100 видів рослин [22]

Туристам особливо подобається дендропарк "Нескучне". Це пам'ятка садово-паркового мистецтва, яку називають справжньою

перлиною Тростянця ."Нескучне" - гарне місце для сімейного відпочинку на природі та для купань у водоймах.(Рис . 16)

Рис. 18 Дендропарк " Нескучне

Шостинський район розтошований на північному заході Сумської області , На узбережжі ріки Дісна, що протікає краєм знаходяться мальвничі куточки для відпочинку. Туристи зможуть відпочити в унікальному лісовому заказнику Великий Бір. [21]

У лісовому заказнику «Великий Бір» протягом тривалого часу сформувався дійсно вражаючий колекцій хвойних рослин, який може конкурувати з лісами Полісся, створеними природою. Цей масив перебуває під державним захистом, охоплюючи лівий берег р. Десни на всій протяжності парку. Заказник функціонує з метою збереження та вивчення генофонду лісових порід дерев. (Рис. 17) [10]

Рис.17 Лісовий заказник «Великий Бір»

Ямпільщина-куточок північної Сумщини, де і чим пишатися і чим зацікавити туристів. Приємно вразить гостей ботанічний сад« Ямпільський»-. 4,5 гектарів його території зайнято квітами. Одних лиш тюльпанів представлені 45 видами. А ще є понал 2.5 тисяч інших рослин Є тут і зоопарк, який вражає великою кількістю тварин та птахів.. Фотосесії, зроблені в Ямпільському ботанічному саду, не поступається світлинам серед прованських лавандових полів (Рис. 18) [9]

Рис. 18 Ботанічний сад« Ямпільський»-.

Правила безпеки для туристичного бізнесу за умов воєнного стану були розроблені Державним агентством розвитку туризму України. Серед рекомендацій, з якими необхідно ознайомитись при плануванні екологічного відпочинку, виділяються такі:

- екскурсійні тури повинні проводитись у межах одного дня з обов'язковим поверненням до початку комендантської години;

- у разі багатоденної поїздки туристи на час дії комендантської години повинні знаходитись у сертифікованих засобах розміщення;

- рекомендується пересуватися невеликими групами — не більше 20 осіб, щоб у екстреній ситуації всі учасники могли оперативно сховатися у бомбосховищі;

- не рекомендується самотійно виходити туристичні маршрути без супроводу кваліфікованого інструктора;
- слід віддавати перевагу безпечним видам туризму, які мінімізують ризики для життя та здоров'я;
- переміщення можливе лише офіційно дозволеними маршрутами;
- необхідно суворо дотримуватись вказівок місцевих органів влади щодо відвідування лісів, купання у водоймах та інших видів активності;
- при розробці екологічного маршруту слід попередньо визначити розташування доступних укриттів вздовж шляху.

Аналіз сучасних тенденцій розвитку екологічного туризму показав, що навіть за умов воєнного часу цей напрямок продовжує активно розвиватися і демонструє ряд позитивних практик. Ці практики можна як ключові напрями активізації розвитку екотуризму, а саме:

- підвищення якості послуг з акцентом на забезпечення безпеки туристів, включаючи передбачену наявність укриттів та можливість надання медичної допомоги в процесі екотуристичної діяльності;
- активне залучення місцевого населення до організації екотуристичних ініціатив з метою сприяння їхньому професійному та творчому розвитку;
- формування та популяризація мікролокаційних екопросторів, екологічних оздоровчих стежок та «зелених доріг» у межах приміських територій;
- раціональне використання природних туристичних ресурсів із збереженням біорізноманіття та унікальних природних ландшафтів;

-просування цінностей активного та здорового способу життя, а також екологічно орієнтованих видів відпочинку. [20]

ВИСНОВКИ

Ключова концепція екологічного туризму полягає у дбайливому відношенні до природного середовища, що використовується в туристичних цілях. Відмінною особливістю цього виду туризму є поєднання раціонального природокористування з формуванням дбайливого ставлення до природи, і навіть з усвідомленням її охорони.

Екологічний туризм став одним із найперспективніших напрямів туристичної діяльності в Україні, що багато в чому зумовлено різноманітністю форм та циклів туристичної активності.

Сучасна концепція екотуризму акцентує увагу на необхідності збереження природної та культурної спадщини, біологічної різноманітності, а також на покращенні екологічного, соціального та економічного стану регіонів, які відвідують екотуристи. Екологічний туризм має бути прикладом для переорієнтації та екологізації всієї туристичної галузі. Стійкий, екологічно збалансований туризм має стати не лише філософією, а й ключовою управлінською стратегією розвитку туризму в країні, а також однією з пріоритетних цілей на державному рівні. У зв'язку з цим екотуризм розглядається як перспективний напрямок у контексті сучасного етапу становлення туристичної діяльності в Україні.

Сумська область за даними ООН входить в п'ятірку регіонів України, що мають найменше екологічне навантаження. Сумська земля славетна чарівною природою. Майже всі райони області є перспективними для розвитку туризму.

Аналіз сучасних тенденцій розвитку екологічного туризму показав, що навіть за умов воєнного часу цей напрямок продовжує активно розвиватися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. WorldTourismOrganization. URL: <https://www.unwto.org>
2. Ведмідь Т. В , Зігунова І.С.. Сучасний стан та стратегічні напрямки розвитку туристичного ринку Сумської області // Матеріали 7 всеукраїнської науково-технічної конференції « Стан і перспективи сучасного туризму». Суми 2021 . С 81-85
3. Влащенко Н.М., Черкашин Д.А.//Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. «Сучасні тенденції розвитку індустрії туризму та гостинності: глобальні виклики» Х.:2024. . С.312-313
4. Дмитрук О.Ю. Екологічний туризм у системі суспільно-економічних відносин. // Економічна та соціальна географія: Наук, зб. - К., 2001. - С 89-95.
5. Дмитрук О.Ю., Дмитрук С. В. Екотуризм: Навчальний посібник. - К.: Альтер-прес, 2009. - 358 с
6. Зайцева Н.О . Заповідними стежками Глухова.// Матеріали 2 Міжнародної науково –практичної конференції « Краєзнавство і туризм у соціокультурному розвитку особливості» Глухів 2011 с. 13-14
7. Кирилюк Д. Р. Формування інноваційного туристичного продукту в сегменті екологічного туризму України. Житомир : Державний університет «Житомирська політехніка», 2023. 124 с.
8. Ковган А. О. , Троян М. Ю Сучасний стан та стратегічні напрямки екологічного туризму в Сумській Області // Матеріали 7 всеукраїнської науково-технічної конференції « Стан і перспективи сучасного туризму». Суми 2021 . С 10-14
9. Ксенія Богданова .Сумщина інкогніта. Неделя № 26 2020

10. Лісовий заказник «Великий Бір
UPL: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/71531_lesnoy-zakaznik-bolshoy-bor.htm

11. Маркетингові засади впровадження екологічних інновацій/
Іллященко С.М.: Сумський державний університет – Суми : ТОВ « Папірус»
2013

12. На Роменщині з'явилися нові заповідні об'єкти 2022 UPL :
<https://rmn.sm.gov.ua/index.php/en/potochna-diyalnist/ekologiya/14789-na-romenshchini-z-yavilisya-novi-zapovidni-ob-ekti>

13. Нешатаєв Б.М , Корнус А.О Природна та соціокультурна спадщина Сумської області як об'єкт екологічного туризму// Матеріали 2 Міжнародної науково –практичної конференції « Краєзнавство і туризм у соціокультурному розвитку особливості». Глухів 2011р С 3-6

14. Новицька С. Екологічний туризм як пріоритетний напрямок сталого розвитку туристичної сфери // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Географія. 2013. №2. С.164-169.

15. Паньків Н., Скрипник М. Екологічний туризм як пріоритетний напрямок сталого розвитку туризму в Україні: виклики сьогодення // Вісник Хмельницького національного університету. 2022. №4. С.229-240

16. Посохов І. С., Сагайдачна А.В. Перспективи розвитку екологічного туризму в Україні. //Вісник ХНУ ім.В. Н. Каразіна «Міжнародні відносини, економіка країзнавство туризм» - Х. 2019 С 203-210

17. Природно-заповідний фонд Сумської області: Атлас-довідник. – К.: ТОВ «Українська Картографічна Група», 2016.

18. Расин Ю ,Корнилова Н. Экологический туризм . Новости турбизнеса .№ 16. 2005. URL: https://novosti-turbiznesa.info/article/ekologicheskij_turizm_chast_ukrainskoj_natsionalnoj_i_dei.html/
19. Рутинський М.Й. Зінько Ю. В, Зелений туризм .- К.; Знання 2008
20. Снігур К.В., Никифорова Ю.Л. Тенденції розвитку екологічного туризму в Україні В умовах російсько-української війни// Торгівля і ринок України №1 2024
21. Сумська область. /Ред. Р. П Вороненко Суми Корпункт 2024
22. Сумщина –край , що чарує та надихає/- Ю.С. Євенко, Е.Є Радченко.-Суми РВО «Шоколад»: ВПП « АС-Поліграф» ,2017
23. Сумщина культурно-мистецька: навчально-методичний посібник / М. М. Юдін. — Суми: Ніко, 2015
24. Сумщина туристична: зелений, сільський і екологічний туризм та їх перспективи . Borys Liakhu .2023. URL: <https://sumy-name.com/uk/eternal-2397-sumshhyna-turystychna-zelenyj-silskyj-i-ekologichnyj-turyzm-ta-yih-perspektyvy/>
25. Туристична привабливість Сумщини; дайджест/Сумська обл. універс. наук. б-ка; уклад Т.М. Грищенко.-Суми 2019
26. Унікальні міста Глухівщини . Глухівщина №31. 2020
27. Шульга В.П. Суспільно-географічне дослідження екологічного туризму Сумської області. К. 2014

ДОДАТКИ

Додаток 1

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

МАТЕРІАЛИ

науково-практичної конференції
викладачів, аспірантів та студентів
Сумського НАУ

(14-16 травня 2024 р.)

Продовження Додатку 1

УДК 631.4(477.52-25(06)

Рекомендовано до друку науково-координаційною радою Сумського національного аграрного університету (протокол № 12 від 25.04.2024 р.)

Редакційна колегія:

Данько Ю.І., д.е.н., професор
Івченко О.В., к.т.н., доцент
Бричко А.М., к.е.н., доцент
Думанчук М.Ю., к.т.н., доцент
Кисельов О.Б., к.с.-г.н., доцент
Масик І.М., к.с.-г.н., доцент
Михайліченко М.А., к.і.н., доцент
Срібняк Н.М., к.т.н., доцент
Степанова Т.М., к.т.н., доцент
Шкромада О.І., д.вет.н., професор

М 34 **Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (14-16 травня 2024 р.). – Суми, 2024. – 724 с.**

У збірку увійшли тези доповідей науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського національного аграрного університету.

Для викладачів, студентів, аспірантів інших навчальних закладів.

Відповідальність за точність наведених фактів, цитат та ін. лягає на авторів опублікованих матеріалів. Передрук матеріалів з дозволу редакції.

Друкується в авторській редакції

Продовження Додатку 1

Демченко О. В., Гашенко В. С. ВПЛИВ РЕГУЛЯТОРІВ РОСТУ НА ЯЧМИНЬ ЯРИЙ: ІСТОРІЯ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ В СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ	130
Мионов А. В. ОСОБЛИВОСТІ РОЗМНОЖЕННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ РОДУ JUNIPERUS	131
Близнюк В. І. ВПЛИВ МІКРООРГАНІЗМІВ І РОСЛИННИХ РЕШТОК НА ВРОЖАЙНІСТЬ КУКУРУДЗИ В ТЕХНОЛОГІЇ NO-TILL	132
Бондарець Р. С. РОЛЬ ГІБРИДУ В ФОРМУВАННІ ПРОДУКТИВНОСТІ СОНЯШНИКА.....	133
Василенко С. В. ОЗИМИЙ РІПАК, ІСТОРІЯ ПОХОДЖЕННЯ, ПОШИРЕННЯ КУЛЬТУРИ ТА СУЧАСНЕ ВИКОРИСТАННЯ.....	134
Верещагін І. В. ОСОБЛИВОСТІ МОЛЕКУЛЯРНОЇ ДІАГНОСТИКИ СТАТИ КОНОПЕЛЬ.....	135
Верещагін І.В. СПОСОБИ ОТРИМАННЯ ЦЕЛЮЛОЗИ ЗІ СТЕБЛА КОНОПЕЛЬ	136
Костенко П.О. ОПТИМАЛЬНІ СТРОКИ ПОСІВУ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ	137
Лютий Б. В. ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ РЕГУЛЯТОРІВ РОСТУ НА ПОСІВАХ КУКУРУДЗИ	138
Наумов О. В. РЕАКЦІЯ ГІБРИДІВ КУКУРУДЗИ НА ЗМІНУ ГУСТОТИ ПОСІВУ В УМОВАХ ПІВНІЧНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ	139
Прокопенко Р. А. ВПЛИВ РЕГУЛЯТОРА РОСТУ І МІКРОДОБРИВА НА ЯКІСТЬ ЗЕРНА СОРТІВ ПШЕНИЦІ ЯРОЇ В УМОВАХ ПІВНІЧНО-СХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ	140
Мурач О. М., Бердін С. І., Рибак М. С. ІНОКУЛЯЦІЯ СОЇ НА ФОНІ ФОСФОРНИХ ДОБРИВ В УМОВАХ ПІВНІЧНО-СХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ	141
Сивак Я. П. ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ ВИРОЩУВАННЯ ТЕХНІЧНОГО ТЮТЮНУ	142
Синиця О. М., Пиріт О. В. ВПЛИВ БІОДЕСТРУКТОРІВ НА АКТИВНІСТЬ ДЕНІТРИФІКАЦІЇ ТА ВМІСТ МІНЕРАЛЬНИХ СПОЛУК АЗОТУ У ҐРУНТІ	143
Цедіпкін А. В. ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ РЕГУЛЯТОРІВ РОСТУ НА ПОСІВАХ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ... ..	144
Беримець О. С. ТУРИСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФІНЛЯНДІЇ ТА НОРВЕГІЇ	145
Беримець О. С. ЕКОЛОГІЧНА СТЕЖКА ТА ЇЇ РОЛЬ В ЕКОТУРИЗМІ	146
Беримець О. С. ЕКОЛОГІЧНИЙ ТУРИЗМ В ОХТИРСЬКОМУ РАЙОНІ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ	147
Борсук К. М. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ СФЕРАМИ ТУРИСТИЧНОГО ТРАНСПОРТУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СТАН І РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ	148
Бурдуланюк В. В. РОЛЬ ТА ВАЖЛИВІСТЬ АВІАПЕРЕВЕЗЕНЬ У ТУРИСТИЧНІЙ СФЕРІ.....	149
Бурдуланюк В. В. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ШВЕЙЦАРІЇ.....	150
Дрозденко А. В. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ. ВПЛИВ ВОДНИХ ПЕРЕЗЕНЬ НА ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ.....	151
Єсманчук К. В. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ У СУМСЬКОМУ РЕГІОНІ	152
Заговора А. С. НАЦІОНАЛЬНИЙ ЗАПОВІДНИК WALDNATURSCHUTZGEBEIT KNECHTSTEDEN - ЕКОЛОГІЧНА СТЕЖКА.....	153
Зякун К. С. РОЛЬ ТРАНСПОРТУ В РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ: ЗРУЧНІСТЬ ТА ДОСТУПНІСТЬ ДЛЯ ТУРИСТІВ	154
Коваленко В. І. ТУРИСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЛЬЩІ ТА НІМЕЧЧИНИ	155
Комишенець В. М. ЛЕБЕДИНСЬКИЙ МІСЬКИЙ ХУДОЖНІЙ МУЗЕЙ ІМЕНІ БОРИСА РУДНЄВА	156
Кулик А. О. СПЕЦИФІКА ТУРИСТИЧНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ АВТОТРАНСПОРТОМ У СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	157
Мельник О. С. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ	158
Міляєв А. М. ЕКОЛОГІЧНИЙ ТА ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ В'ЄТНАМУ	159
Оксененко Є. О. ТРАНСПОРТ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ	160
Река В. О. РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНИХ ГОТЕЛІВ ТА КЕМПІНГІВ В УКРАЇНІ	161
Таран Д. Ю. ЕКОЛОГІЧНО-ПІЗНАВАЛЬНА СТЕЖКА «ЗАПОВІДНИМИ КУТОЧКАМИ НЕСКУЧНОГО»	162
Таран Д. Ю. СКЛАДНИКИ СІЛЬСЬКОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ	163
Ткаченко Ж. В. ТЕХНОЛОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ У ЕКОЛОГІЧНОМУ ТУРИЗМІ В УКРАЇНІ.....	164
Шевченко В. А. ПРИРОДНІ ЧУДЕСА ТА ІСТОРІЯ УРОЧИЩА БУРЛЮК	165
Шевченко В. А. МИХАЙЛІВСЬКА ЦІЛИНА ЯК ЄДИНИЙ ПРИРОДНИЙ ЗАПОВІДНИК СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	166
Штепа Д. О. СТАНОВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ ЯК СУЧАСНОЇ ІДЕОЛОГІЇ ПОДОРОЖЕЙ В ПРИРОДУ	167
Христенко А.О., Баранік Д.А. АДАПТИВНІСТЬ - ЦЕ ПРОЯВ НОРМИ РЕАКЦІЇ ГЕНОТИПУ СОРТУ.....	168
Ветошко А.Д., Пономаренко Д.В., Біловодська М.Б. ЦІННІСТЬ НЕ ХАРЧОВОЇ БІОМАСИ ДЛЯ УКРАЇНИ.....	169
Галицький В.О. ОСОБЛИВІСТЬ ЗРАЗКІВ СОЇ.....	170
Мельник Т. І., Сороколіт О. М., Татаренко Д. М., Крупський В. В. СУЧАСНИЙ СТАН ЛІСОВОЇ РЕКРЕАЦІЇ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	171

Продовження Додатку 1

ЕКОЛОГІЧНИЙ ТА ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ В'ЄТНАМУ

Міляєв А. М., студ. 3 курсу ФАТП, спец. «Туризм»
 Науковий керівник: к.б.н., доцент М. Г. Баштовий
 Сумський НАУ

Зелений туризм – будь-яка форма туризму, яка застосовує методи екологічного управління та орієнтована на збереження природи. Такий спосіб відпочинку став одним із найважливіших напрямків розвитку екології.

Екологічний туризм — тип туризму, що полягає у подорожах до природних недоторканих людиною та природоохоронних територій. Екологічний туризм обов'язково має містити в собі елементи усвідомленого позитивного ставлення до довкілля, а не тільки його використання, нехай навіть в активних формах. Розвиток екотуризму часто розглядають як важливий засіб збереження довкілля для майбутніх поколінь.

Серед природних рекреаційних ресурсів, використовуваних у туристському бізнесі, важливу роль відіграють унікальні ландшафти тропічного лісу В'єтнаму. У В'єтнамі великий потенціал у сфері розвитку екотуризму та зеленого туризму завдяки багатій флорі і фауні та різноманітному рельєфу: гори, приморські рівнини та прибережні острови.

В'єтнам - держава в Південно-Східній Азії, розташована на східному узбережжі Індокитайського півострова. На даний момент ЮНЕСКО признало у В'єтнамі 8 біосферних заповідників, 30 національних парків та 69 заповідників, 20 лісів для наукових досліджень.

Далат-курорт на висоті 1500 метрів над рівнем моря з чудовими краєвидами та комфортним кліматом. Місто відоме квітковими фестивалями, плантаціями кофе, привабливими озерами та водоспадами Дамбрі (<https://dambri.com.vn/>) (рис 1)

Рис 1 Місто Далат та водоспад Дамрі

Катба – популярний острів у Затоку Халонг серед туристів. Близько половини його території займає національний парк. <https://catbanationalpark.vn/> (рис 2)

Рис.2 Національний парк Катба

Острів Няфу-другий залив провінції Хоан Хоа. Прогулянка по бухті Няфу від Нячанга з відвідуванням двох мальовничих островів з природними парками. Ця екоекскурсія реально цікава і незабутня. У В'єтнамі добре розвинений екотуризм, особливо в таких нових напрямках як екотуризм у поєднанні зі скульптурно-пізнавальним туризмом.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ
ТА АСПІРАНТІВ, ПРИСВЯЧЕНОЇ
МІЖНАРОДНОМУ ДНЮ СТУДЕНТА**

(18-22 листопада 2024 р., м. Суми)

Продовження Додатку 2

Рекомендовано до друку науково-координаційною радою Сумського національного аграрного університету (протокол № 4 від 22.11.2024 р.)

Редакційна рада:

Коваленко І.М., д.б.н., професор
Данько Ю.І., д.е.н., професор
Ярощук Р.А., к.с.-г.н., доцент

Редакційна колегія:

Бричко А.М., к.е.н., доцент
Думанчук М.Ю., к.т.н., доцент
Кисельов О.Б., к.с.-г.н., доцент
Масик І.М., к.с.-г.н., доцент
Михайліченко М.А., к.і.н., доцент
Срібняк Н.М., к.т.н., доцент
Степанова Т.М., к.т.н., доцент
Шкромада О.І., д.вет.н., професор

**Матеріали Всеукраїнської наукової конференції студентів і аспірантів,
присвяченої Міжнародному дню студента – (18-22 листопада 2024 р.). –
Суми, 2024. – 557 с.**

У збірку увійшли тези доповідей Всеукраїнської наукової конференції студентів і аспірантів,
присвяченої Міжнародному дню студента.
Для викладачів, студентів, аспірантів.

Продовження Додатку 2

Козирь К. А. АНАЛІЗ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКИХ ФЕСТИВАЛІВ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ	141
Лесик Л. О. ВПЛИВ ВІЙНИ НА РОБОТУ МУЗЕЇВ В УКРАЇНІ	142
Міляєв А. М. ДЕНДРОПАРК «НЕСКУЧНЕ» ЯК ОБЄКТ ПРИРОДНОГО ПАРКУ ТА ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ	143
Река В. О. ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КІННОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	144
Таран Д. Ю. ОЦІНКА ПОТЕНЦІАЛУ ВОЄННОГО ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	145
Ткаченко Ж. В. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД	146
Шейкіна П. С. ДОСЛІДЖЕННЯ АДАПТАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГОТЕЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ: ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ	147

Продовження Додатку 2

ДЕНДРОПАРК «НЕСКУЧНЕ» ЯК ОБ'ЄКТ ПРИРОДНОГО ПАРКУ ТА ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ

Міляєв А. М., студ. 4 курсу ФАТП
 Науковий керівник : проф. В. П. Онопрієнко
 Сумський НАУ

Тростянець – мальовниче та затишне місто в Сумській області, неподалік кордону Харківською областю. Тростянець разом із дендропарком «Нескучне» на його околиці – це пункт на карті країни, що стоїть окремої подорожі. Тут є багато цікавого, що можна встигнути завітати за один день. Доїхати з обласного центра Сум до Тростянця можна машиною, маршрутною або поїздом до станції Смородино (Рис. 1).

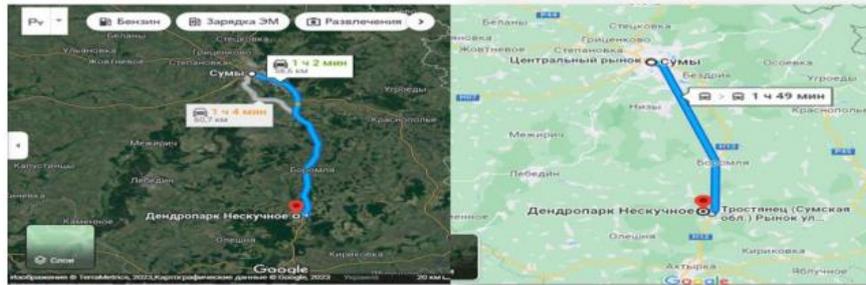

Рис. 1. Туристична дестинація з міста Суми до дендропарку Нескучне (м. Тростянець)

Це пам'ятка садово-паркового мистецтва, яку називають справжньою перлиною Тростянця. «Нескучне» - гарне місце для сімейного відпочинку на природі та для купань у водоймах.

Основу парку складають листяні ліси, хвойні ліси розташовані навколо ставків. Рослинність парку представлена домінуючими листяними породами дерев сосна (*Pinus L.*), дуб (*Quercus L.*), клен (*Acer L.*), тополя (*Populus L.*), береза (*Betula L.*), липа (*Tilia L.*). Деякі дуби парку досягають віку 300-400 років. Загалом на території парку зростає понад 100 видів та різновидів дерев та чагарників.

Серед комах зустрічається рідкісний жук-носоріг (*Oryctes nasicornis*). У водоймах можна побачити жабу ставкову (*Pelodytes lessonae*) та гостроморду ропуху (*Pseudoeurycea leucomelaena*). Тут знайшли собі притулок карась (*Carassius*), короп (*Cyprinus carpio*), щука (*Esox lucius*), окунь (*Perca fluviatilis*) та дрібні види риб. Короп і щука можуть сягати великих розмірів і мати вагу по кілька кілограмів.

Крім чудової природи та ставків з чистою водою у Дендропарку «Нескучне» можна побачити декілька визначних пам'яток. Це 200-річний дуб та Грот «Німф».

«Грот Німф» - місце театралізованих вистав. І до цього часу в гроті збереглися залишки лож для глядачів, стіни театру просто неба і бруківка. До нього ведуть часті покажчики. Неподалік гроту буде покажчик, що веде до 200-річного дуба, який знаходиться метрів за десять праворуч, на невеликому пагорбі. Назад можна повернутися по іншому березі, але дорога є довшою (Рис. 2).

Рис. 2. Розташування грота «Німф» та 200-літнього дубу у Дендропарку «Нескучне»

Будучи неперевершеним зразком ландшафтного паркобудування, що за своєю красою практично не має собі рівних серед парків Середньої Європи, дендропарк є по суті унікальною колекцією паркових картин і надзвичайних за виразністю мальовничих пейзажів, а завдяки наявності значного видового складу інтродукованих рослин та їх численного формового базису для проведення різнопланової науково-дослідної роботи та вагомим об'єктом культурно-просвітницької та екологічної діяльності.

Декларація академічної доброчесності

Я, Міляєв Антон Миколайович, студент групи ТУР 2101-1 Сумського національного аграрного університету зобов'язуюсь дотримуватися принципів академічної доброчесності під час виконання кваліфікаційної роботи. Я поінформований, що у разі порушення мною академічної доброчесності під час виконання кваліфікаційної роботи повинен буду нести академічну та/або інші види відповідальності і до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин, в тому числі, кваліфікаційна робота може бути анульована з наступним відрахуванням із університету.

Також усвідомлюю, що до мене у майбутньому може бути застосована процедура позбавлення ступеня вищої освіти та відповідної кваліфікації, якщо свідомо вчинене порушення академічної доброчесності не буде виявлено під час перевірки кваліфікаційної роботи на наявність текстових запозичень відповідно до встановленої в університеті процедури з використанням ліцензованих програмних продуктів.

7.10.2024
